

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

Ürün Raporu PATATES 2022

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME
ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Ürün Raporu
PATATES
2022**

**Hazırlayan
Zehra YEGÜL
Ziraat Yüksek Mühendisi**
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
zehra.yegul@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 356

ISBN: 978-625-8451-47-4

**© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.**

AĞUSTOS/2022

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen
“ 2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması ” na aittir.

(<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

TABLolar DİZİNİ	ii
GRAFİKLER DİZİNİ	ii
1. Giriş.....	1
2. Dünyada Durum	1
2.1. Dünya Patates Ekim Alanı	1
2.2. Dünya Patates Üretimi.....	2
2.3. Dış Ticaret.....	3
2.3.1. İthalat.....	3
2.3.2. İhracat.....	4
2.4. Patates Üretici Fiyatları	5
3. Türkiye’de Durum.....	5
3.1. Türkiye’de Patates Ekim Alanı	6
3.2. Türkiye’de Patates Üretimi	7
3.3. Türkiye’de Patates Tüketimi	8
3.4. Türkiye’de Patates Dış Ticareti.....	9
3.4.1. İthalat.....	9
3.4.2. İhracat.....	9
3.5. Türkiye Patates Fiyatları	10
3.6. Türkiye’de Patates Destekleri	11
4. Genel Değerlendirme	12
Ek Tablolar	13
Kaynaklar	17

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Ülkelere Göre Dünya Patates Ekim Alanı (bin ha)	2
Tablo 2. Ülkelere Göre Dünya Patates Üretimi (bin ton)	2
Tablo 3. Yıllara Göre Dünya Patates Verimi (kg/ha)	3
Tablo 4. Ülkelere Göre Dünya Patates İthalatı (bin ton)	4
Tablo 5. Ülkelere Göre Dünya Patates İhracatı (bin ton)	4
Tablo 6. Önemli İhracatçı ve Üretici Ülkelerde Patates Üretici Fiyatları (\$/ton)	5
Tablo 7. İllere Göre Türkiye Patates Ekim Alanları (ha)	6
Tablo 8. İllere Göre Türkiye Patates Üretimi (ton)	7
Tablo 9. Türkiye Patates Verimi (kg/da).....	8
Tablo 10. Türkiye Patates Tüketimi	9
Ek Tablo 1. Ülkelere Göre Dünya Patates Ekim Alanı (ha)	13
Ek Tablo 2. Ülkelere Göre Dünya Patates Üretim (ton)	13
Ek Tablo 3. Ülkelere Göre Dünya Patates İthalat Miktarı (ton).....	14
Ek Tablo 4. Ülkelere Göre Dünya Patates İhracatı (ton)	14
Ek Tablo 5. Dünya Patates Üretici Fiyatları (\$/ton).....	15
Ek Tablo 6. İllere Göre Türkiye Patates Ekim Alanları (da).....	15
Ek Tablo 7. İllere Göre Türkiye Patates Üretim Alanları (ton).....	16

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Patates Ekim Alanında Önemli Ülkeler (%).....	2
Grafik 2. Patates Üretiminde Önemli Ülkeler (%)	3
Grafik 3. Dünya Patates Ekim Alanı, Üretim ve Verim.....	3
Grafik 4. Patates İthalatında Önemli Ülkeler (%).....	4
Grafik 5. Patates İhracatında Önemli Ülkeler (%)	5
Grafik 6. Türkiye’de Patates Ekimi Yapan Önemli İller	7
Grafik 7. Türkiye’de Patates Üretimi Yapan Önemli İller	8
Grafik 8. Türkiye Patates Ekim Alanı, Üretimi ve Verim.....	8
Grafik 9. Ülkere göre Türkiye Patates İthalatı (2021/22,%)	9
Grafik 10. Ülkelere Göre Türkiye Patates İhracatı (2021/22,%).....	10
Grafik 11. Türkiye Ortalama Patates Fiyatları	11

1. GİRİŞ

Güney Amerika'nın And dağlarından neredeyse tüm dünyaya yayılan patates, dünyanın giderek büyüyen açlık sorununa cevap verebilecek önemli bitkilerin başında gelmektedir. Bir asır kadar önce Avrupa üzerinden Türkiye'nin batı bölgelerine giren patates, 150 yıl kadar önce Rusya ve Kafkaslar üzerinden doğu bölgelerimize girmiştir. Bugün Türkiye'nin hemen her yerinde yetiştirilebilmekle beraber, özellikle Orta Anadolu'da yetişen önemli bir üründür. Patates, bir çapa bitkisi olduğu için ekim nöbeti içerisinde önemli bir yeri vardır. Özellikle, hafif yapılı topraklarda ekim nöbetine en uygun bitkilerden biri olan patates kendisinden sonra ekilecek bitkiye temiz ve havalanmış bir toprak bırakmaktadır (Anonim, 2022).

Patates hem taze hem de tarıma hammadde sağlaması yönüyle de dünyadaki ekim alanını ve üretim alanını günden güne sağlamlaştıran bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Giderek artan dünya nüfusu ve sınırlı tarım alanları düşünüldüğünde, birim alandan elde edilen ürünün miktarı ve daha çok insanın ihtiyacını karşılayabilir nitelikte olması bakımından patates bugün gıda güvencesi noktasında dünyanın önemsedığı bir üründür (Ödemiş Ticaret Odası Patates Sektör Raporu, 2021). Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) patatesin insanlık için ne kadar önemli olduğunu vurgulamak ve bu farkındalığı yaratmak adına 2008 yılını patates yılı olarak ilan etmiş ve bu konuda da başarılı çalışmalar yapılmıştır.

Patates, dünya ve Türkiye için hem taze hem de kendisinden elde edilen yan ürünlerle insan beslenmesinde ve girdi niteliği ile endüstri bakımından önemli bir tarımsal üründür. Patates; taze veya işlenmiş olarak insan beslenmesinde, yumruları direkt olarak veya fabrika artıkları şeklinde hayvan beslenmesinde, bitkisel üretimin devamlılığını sağlamak için tohumluk olarak ve çeşitli şekillerde gıda sanayinde işlenerek kullanılan önemli bir endüstri bitkisidir. Yapılan çalışmalara göre, birim alan başına buğdaydan %75 ve pirinçten %58 daha fazla gıda enerjisine sahip olan patates, üretim alanları başına pirinçten %78, buğdaydan %54 daha fazla protein sağlar. Beslenme değeri olan gıda enerjisi, birim üretim ve gıda miktarı ile kıyaslandığında başka hiçbir ürün bulunmamaktadır ve dünyanın ılıman, tropikal ve subtropik iklim bölgelerinde yetişmektedir (Camire vd., 2009). Temel gıda ürünü olan patatesin kullanım alanlarının yaygınlaşması ve dünya nüfusunun artması patatese olan talebi ve tüketimini hızlı bir şekilde arttırmaktadır. Bu bakımdan dünyada en çok üretimi yapılan bitkisel ürünler sıralamasında şeker kamışı, mısır, pirinç ve buğdaydan sonra patates altıncı sırada gelmektedir (FAO, 2022).

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Dünya Patates Ekim Alanı

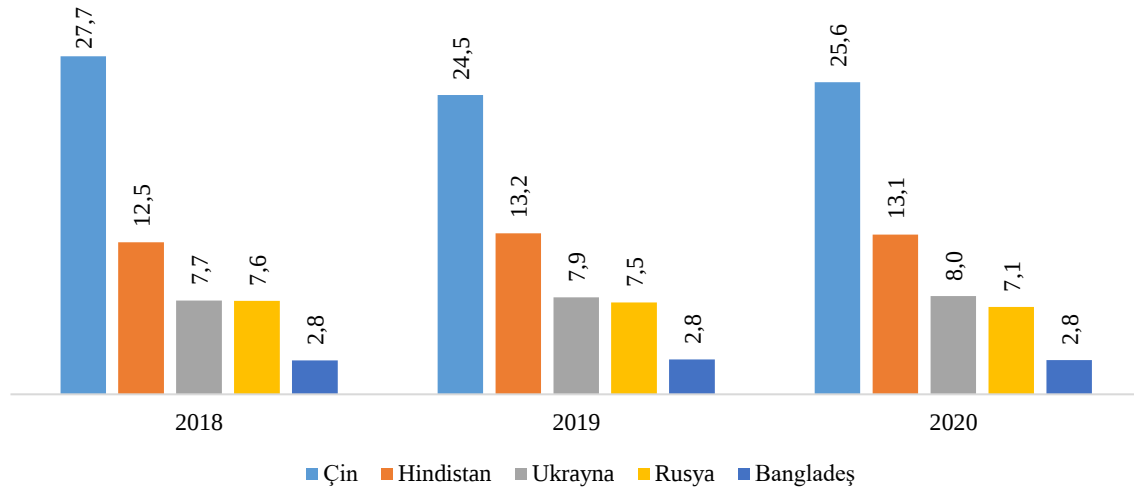
FAO verilerine göre 2020 yılında dünyada yaklaşık 16,5 milyon ha alanda patates yetiştirilmektedir (Tablo 1). Dünyada en fazla patates ekim alanına sahip olan ülke yaklaşık 4,2 milyon ha ile Çin'dir. Çin'i sırasıyla 2,2 milyon ha ile Hindistan, 1,3 milyon ha alan ile Ukrayna takip etmektedir. 2020 yılında tablo 1'e göre ilk beş ülke dünya ekim alanlarının %56,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 1. Ülkelere göre dünya patates ekim alanı (bin ha)

	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	4.802	4.860	4.758	4.036	4.216
Hindistan	2.117	2.179	2.142	2.173	2.158
Ukrayna	1.312	1.323	1.320	1.309	1.325
Rusya	1426	1.336	1.313	1.239	1.178
Bangladeş	475	500	477	468	461
ABD	420	423	411	379	370
Diğer	6.839	6.815	6.773	6.872	6.787
Dünya	17.391	17.436	17.194	16.476	16.495

Kaynak: Ek Tablo 1

Grafik 1. Patates ekim alanında önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 1

2.2. Dünya Patates Üretimi

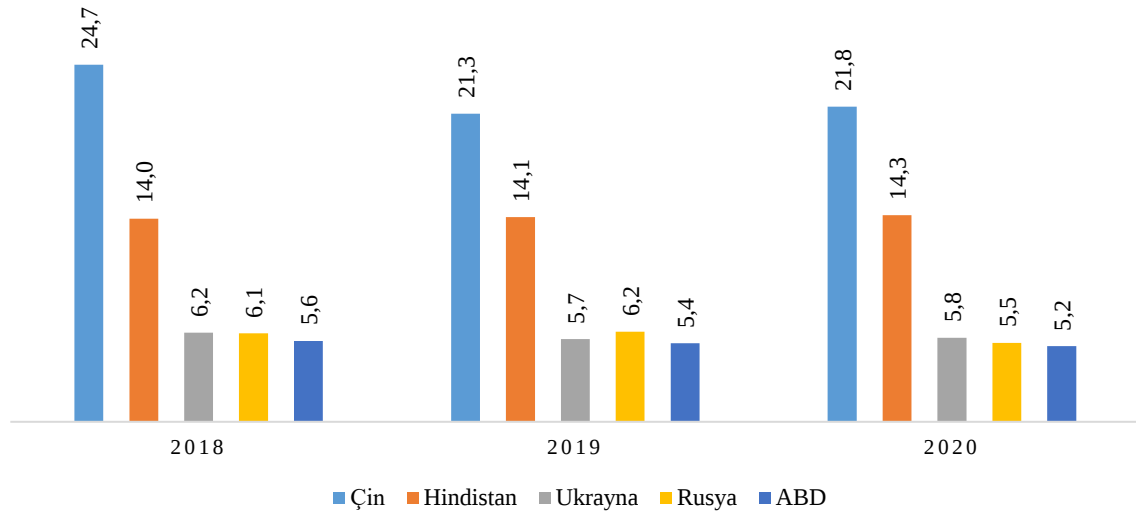
FAO verilerine göre, patates üretimi 2020 yılında toplam 359 milyon ton olup, ortalama verim 2.176 kg/da'dır. Dünya patates üretiminde 2020 yılı itibarıyla 78 milyon tonluk üretim ile Çin ilk sırada yer alırken, 51 milyon ton ile Hindistan ikinci, yaklaşık 21 milyon ton ile Rusya üçüncü sırada yer almaktadır. Son 5 yılda dünya patates üretiminde söz sahibi olan ülkelerin Çin ve Hindistan olduğu görülmektedir. Dünyada lider konumda olan Çin, 2020 yılında dünya toplam patates üretiminin %21,8'ini karşılamıştır. Grafik 2'de görüldüğü gibi patates üretiminde 2020 yılında ilk beş ülke dünya toplamının %52,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 2. Ülkelere göre dünya patates üretimi (bin ton)

	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	84.929	88.482	90.259	75.595	78.184
Hindistan	43.417	48.605	51.310	50.190	51.300
Ukrayna	21.750	22.208	22.504	20.269	20.838
Rusya	22.463	21.708	22.395	22.075	19.607
ABD	20.426	20.453	20.422	19.251	18.790
Almanya	10.772	11.720	8.921	10.602	11.715
Diğer	150.229	156.938	149.856	156.829	158.637
Dünya	353.987	370.114	365.667	354.811	359.071

Kaynak: Ek Tablo 2

Grafik 2. Patates üretiminde önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 2

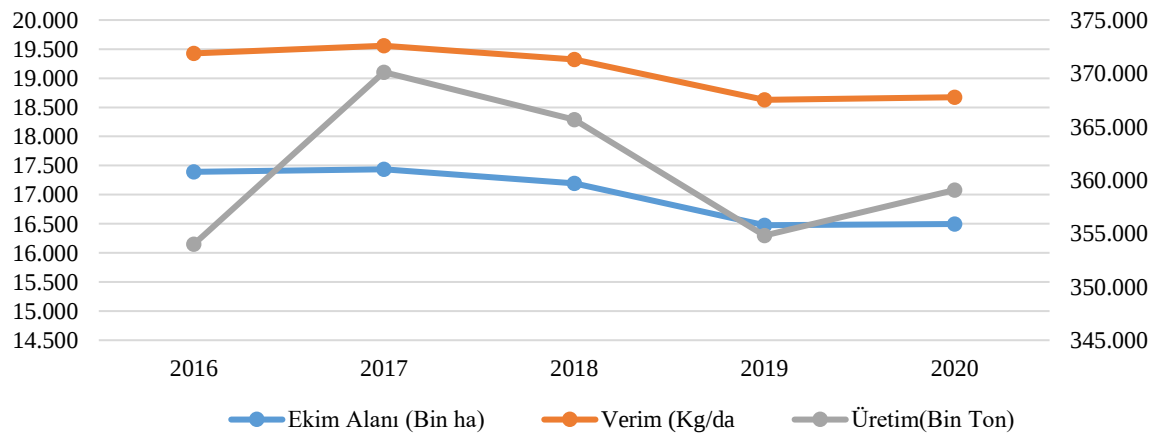
Tablo 3. Yıllara göre dünya patates verimi (kg/da)

Yıllar	2016	2017	2018	2019	2020
Verim	2.035	2.122	2.126	2.153	2.176

Kaynak: FAO, 2022

Dünya patates üretimi yıllar itibarıyla verimdeki artış ve azalışa paralel değişimler göstermiştir. 2020 yılında bir önceki yıla göre ekilen alan ve verimde yaşanan artışa paralel olarak patates üretiminde %1,2 artış görülmüştür. 2020 yılında en yüksek verime sahip ülkeler sırasıyla ABD (5.079 kg/da), Yeni Zelanda (5.073 kg/da) ve Kuveyt (4.874 kg/da)'dır. Türkiye ise 2020 yılında 3.514 kg/da ile 2.134 kg/da olan dünya ortalamasının üzerinde bir verime sahiptir.

Grafik 3. Dünya patates ekim alanı, üretim ve verim

Kaynak: Ek Tablo 1-2-3

2.3. Dış Ticaret

2.3.1. İthalat

Dünyada 2021 yılında 13 milyon 241 bin ton patates ithalatı yapılmıştır. Patates ithalatı yapan ülkeler içerisinde 2021 yılı verilerine göre Belçika yaklaşık 3 milyon ton ile ilk sırayı

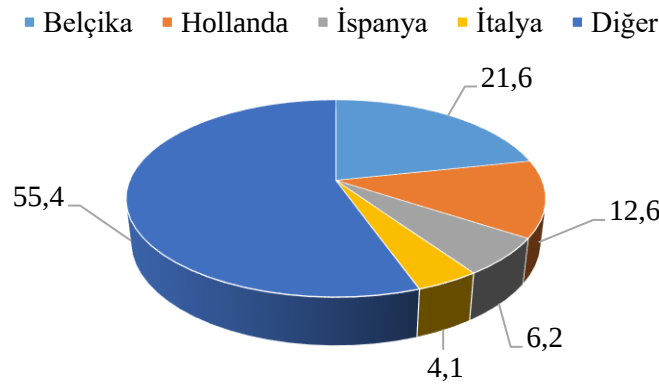
almaktadır. Belçika'yı sırasıyla 1 milyon 666 bin ton ile Hollanda, 824 bin ton ile İspanya ve 548 bin ton ile İtalya izlemektedir (Trade map, 2022). 2021 yılında bir önceki yıla göre ithalatta %9,4 oranında artış olmuştur.

Tablo 4. Ülkelere göre dünya patates ithalatı (bin ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Belçika	2.026	2.489	2.965	2.848	2.865
Hollanda	1.673	1.704	1.726	1.533	1.666
İspanya	715	757	770	-	824
İtalya	543	563	603	527	548
Özbekistan	194	225	282	406	547
Diğer	7.324	7.325	7.320	6.793	6.791
Dünya	12.475	13.063	13.666	12.107	13.241

Kaynak: Ek Tablo 3

Grafik 4. Patates ithalatında önemli ülkeler (2021, %)

Kaynak: Ek Tablo 3

2.3.2. İhracat

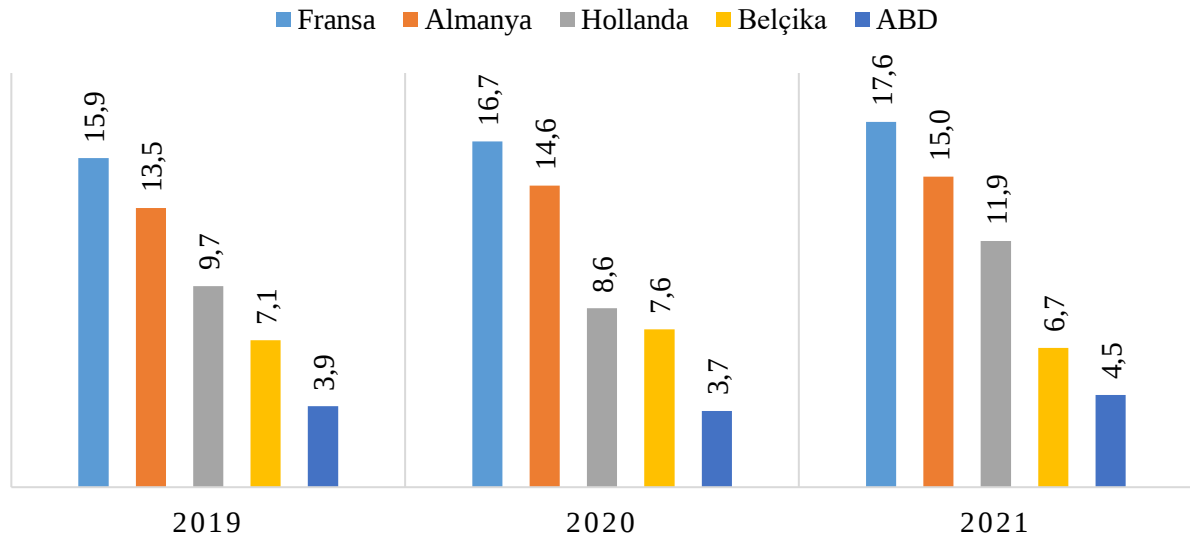
Dünya patates üretiminde öne çıkan ülkeler sırasıyla Çin, Hindistan, Rusya, Ukrayna ve ABD'dir. Bu ülkelerde patates daha çok iç tüketime yönelik üretilmektedir. 2021 yılı Trade Map verilerine göre dünya patates ihracatında 2,2 milyon ton ile 1. sırada Fransa yer almaktadır. Fransa'yı yaklaşık olarak 2 milyon ton ile Almanya ve 1,5 milyon ton ile Hollanda takip etmektedir. 2021 yılında dünya taze patates ihracatı toplam 12 milyon 573 bin ton olarak gerçekleşmiş olup bir önceki yıla göre %3,1 azalma olmuştur. 2021 yılında Fransa'nın dünya ihracatındaki payı %17,6, Almanya'nın %15 ve Hollanda'nın ise %11,9'dur.

Tablo 5. Ülkelere göre dünya patates ihracatı (bin ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Fransa	1.855	2.127	2.119	2.166	2.218
Almanya	1.896	1.832	1.798	1.890	1.885
Hollanda	839	867	1.296	1.121	1.494
Belçika	901	908	946	989	846
ABD	496	463	521	477	560
Diğer	6.299	6.157	6.660	6.332	5.570
Dünya	12.286	12.354	13.340	12.975	12.573

Kaynak: Ek Tablo 4

Grafik 5. Patates ihracatında önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 4

2.4. Patates Üretici Fiyatları

FAO dünya patates üretici fiyatlarına bakıldığında, 2020 yılında en yüksek patates fiyatının Cabo Verde (2.069 \$/ton)'de, en düşük fiyatın ise Hollanda (117 \$/ton)'da olduğu görülmektedir. Dünyada 2020 yılında önemli patates üretici ve ihracatçı ülkelerin üretici fiyatlarına bakıldığında ise Çin'de 347,9 \$/ton, Almanya'da 186,7 \$/ton, Fransa'da 376,4 \$/ton ve Hollanda'da 117 \$/ton olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Önemli ihracatçı ve üretici ülkelerde patates üretici fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	2018	2019	2020
Cabo Verde	2.039	2.018	2.069
Çin	350	343	348
Almanya	201	317	187
Fransa	277	301	377
Hollanda	183	222	117

Kaynak: FAO, 2022

3. TÜRKİYE'DE DURUM

Patates, genel olarak ılıman-serin iklim bitkisi olmasına rağmen geniş bir adaptasyon yeteneğine sahiptir. Türkiye sahip olduğu agro-ekolojik zenginlik sayesinde patates üretimi açısından oldukça ayrıcalıklı bir konumdadır (Günel ve ark. 2010). Bu nedenle de ülkenin hemen her yöresinde yılın belirli dönemlerinde patates üretimi mümkün olmakta, Nisan ayından başlayarak Aralık ayı sonuna kadar patates hasadı devam etmektedir. Patates; farklı iklim bölgelerine hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmesi, dünyanın hemen her bölgesinde başarıyla yetiştirilebilmesi, diğer ürünlere bakılarak daha az maliyetli olması, birim alandan alınan ürünün daha çok olması, yüksek besin değerleri içermesi gibi avantajlara sahip bir üründür (Arioğlu ve ark., 2006; Kolsarıcı, 2011).

Patateste verimlilik üzerinde yüksek nitelikli tohumluk kullanımı, diğer tarla bitkilerine göre çok daha fazla etkili olmaktadır. Yaklaşık on yıldır Niğde ve Nevşehir başta olmak üzere en önemli patates alanlarında karantina önlemlerinin alınmasına yol açan patates siğili (*Synchytrium endobioticum*) hastalığı, tohumluk kaynaklı olarak ortaya çıkmış veya yayılmıştır.

3.1. Türkiye’de Patates Ekim Alanı

Türkiye patates ekim alanlarında 2021 yılında Afyonkarahisar 151 bin 38 da (%10,9) ile birinci sırada yer alırken, Niğde 146 bin 890 da (%10,6) ile ikinci, Konya 145 bin 890 da (%10,5) ile üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 7).

Patates ekim alanlarında son 5 yıla bakıldığında yıllar itibarıyla artış ve azalışlar olmuştur. Bu azalışın sebebi olarak; patates siğili (*Synchytrium endobioticum*) hastalığının artması, yağışlardaki düzensizlik, fiyat istikrarsızlığı ve girdi maliyetlerinin çok fazla artması gösterilebilir.

Tablo 7. İllere göre Türkiye patates ekim alanları (da)

İller	2017	2018	2019	2020	2021
Afyonkarahisar	129.131	129.925	142.163	153.387	151.038
Niğde	234.590	202.990	183.850	182.820	146.890
Konya	138.269	148.333	143.540	151.807	145.496
Kayseri	91.106	100.028	110.839	124.160	117.380
İzmir	111.665	93.804	112.100	129.000	112.344
Sivas	60.229	59.202	58.495	65.873	71.180
Aksaray	58.350	55.300	56.250	58.155	70.600
Nevşehir	61.085	62.118	70.773	69.849	68.385
Adana	65.976	64.033	66.761	60.905	60.950
Bitlis	43.960	42.305	50.095	44.920	49.075
Diğer	434.474	401.335	414.101	439.059	395.837
Türkiye	1.428.835	1.359.373	1.408.967	1.479.935	1.389.175

Kaynak: Ek Tablo 7

Grafik 6. Türkiye’de patates ekimi yapılan önemli iller (2021, %)

Kaynak: TÜİK, 2022

3.2. Türkiye’de Patates Üretimi

Patates üretimi ekim alanlarının azalması, fiyatlarda yaşanan dalgalanmalar, iklim koşulları gibi nedenlerden dolayı değişiklik gösterebilmektedir. Türkiye’de 2021 yılında 5,1 milyon ton patates üretilmiş, patates üretimi bir önceki yıla göre yaklaşık %2 oranında azalmıştır. Konya 622 bin 435 tonluk (%12,2) patates üretimi ile birinci sırada yer alırken, Niğde 575 bin 627 ton (%11,3) ile ikinci, Afyonkarahisar ise 562 bin 927 ton (%11) ile üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 8).

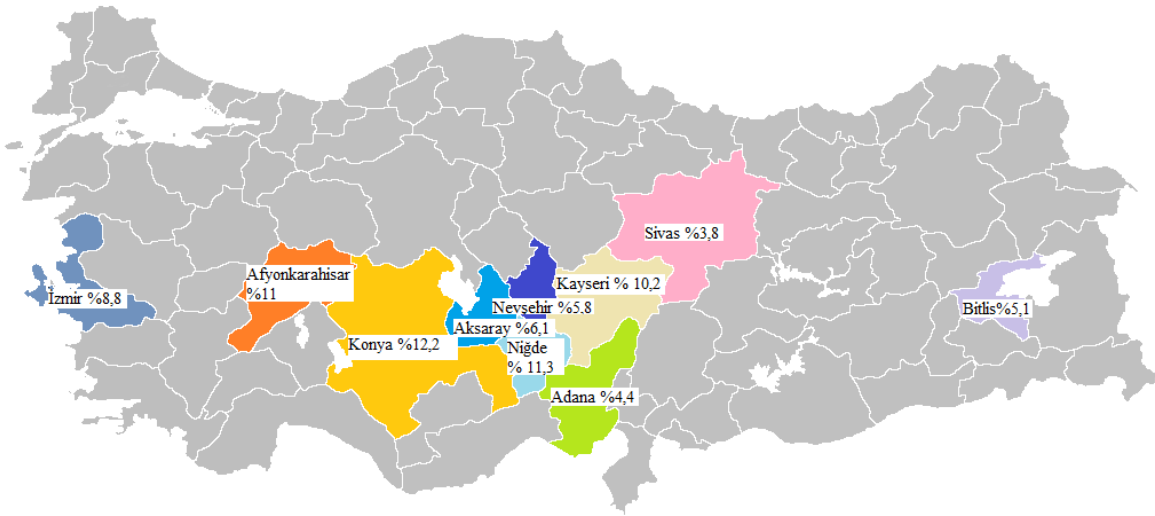
Türkiye’de patates verimi yıllar itibarıyla artış göstermiştir. 2021 yılında patates verimi 3.682 kg/da’dır. 2021 yılı patates veriminin en yüksek olduğu iller sırasıyla Bitlis (5.292 kg/da), Kayseri (4.438 kg/da) ve Aksaray (4.379 kg/da), olup Türkiye ortalamasının çok üzerindedir.

Tablo 8. İllere göre Türkiye patates üretimi (ton)

İller	2017	2018	2019	2020	2021
Konya	567.076	611.957	599.699	638.171	622.435
Niğde	835.200	732.188	716.180	689.312	575.627
Afyonkarahisar	473.016	455.352	532.410	551.453	562.927
Kayseri	351.270	385.913	451.798	540.824	520.948
İzmir	396.130	330.143	390.481	435.925	447.092
Aksaray	207.810	202.371	239.650	250.349	309.132
Nevşehir	249.626	269.620	321.301	289.413	295.503
Bitlis	154.696	150.043	190.511	194.353	259.713
Adana	241.196	219.076	251.408	211.265	224.794
Sivas	182.149	169.737	180.756	192.630	194.742
Diğer	1.141.831	1.023.600	1.105.630	1.206.305	1.087.087
Türkiye	4.800.000	4.550.000	4.979.824	5.200.000	5.100.000

Kaynak: Ek Tablo 8

Grafik 7. Türkiye’de patates üretimi yapılan önemli iller (2021, %)

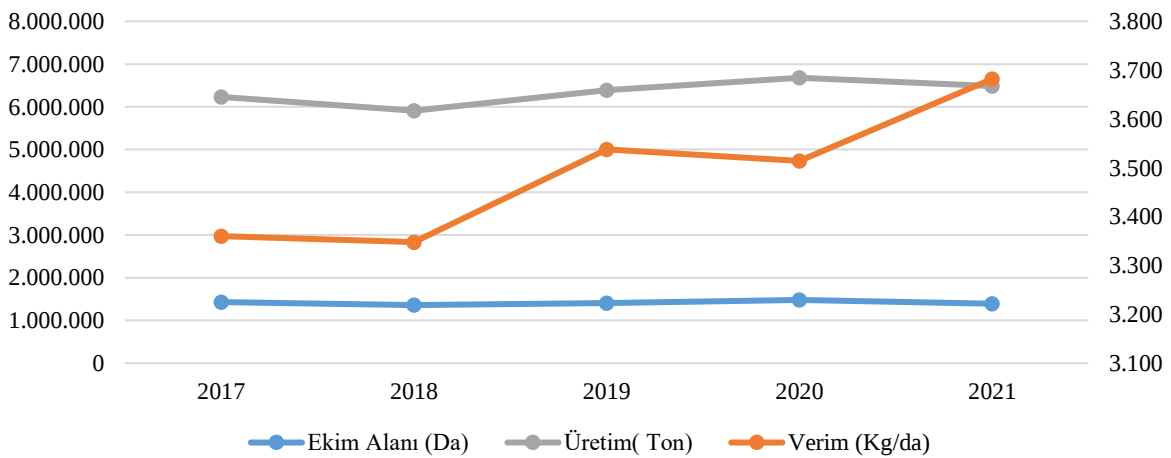
Kaynak: TÜİK, 2022

Tablo 9. Türkiye patates verimi (kg/da)

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021
Verim	3.360	3.348	3.538	3.514	3.682

Kaynak: TÜİK,2022

Grafik 8. Türkiye patates ekim alanı, üretimi ve verim

Kaynak: Ek Tablo 7, 8, Tablo 9

Grafik 8’e göre ekim alanında yıllar itibarıyla çok fazla bir değişim görülmezken 2018/19 sezonunda verim artışı üretimi olumlu yönde etkilemiştir. 2020/21 sezonunda ise verim artışı ekim alanındaki azalma nedeniyle üretime yansımamıştır. 2021 yılı ekim alanında Konya birinci sırada yer alırken üretimde ilk sırada olan ilimiz Afyonkarahisar’dır.

3.3. Türkiye’de Patates Tüketimi

Patates; taze veya işlenmiş olarak insan beslenmesinde, yumruları direkt olarak veya fabrika artıkları şeklinde hayvan beslenmesinde, bitkisel üretiminin devamlılığını sağlamak için tohumluk olarak ve çeşitli şekillerde gıda sanayinde işlenerek kullanılan önemli bir endüstri

bitkisidir. Temel gıda ürünü olan patatesin kullanım alanlarının yaygınlaşması ve dünya nüfusunun artması patatese olan talebi ve tüketimini hızlı bir şekilde arttırmaktadır. Son beş yılda patates tüketiminde dalgalanmalar gerçekleşmiş olup, 2020/21 tüketim sezonu 2016/17 sezonuna göre göre %12,1 oranında, bir önceki yıla göre ise %1,9 oranında artmıştır. Bu yıllar arasında kişi başına patates tüketimi 48-52 kg arasında değişim göstermiştir.

Tablo 10. Türkiye patates tüketimi

Yıllar	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Tüketim (bin ton)	3.825	4.064	3.860	4.210	4.287
Kişi Başına Tüketim	47,9	50,3	47,1	50,6	51,3

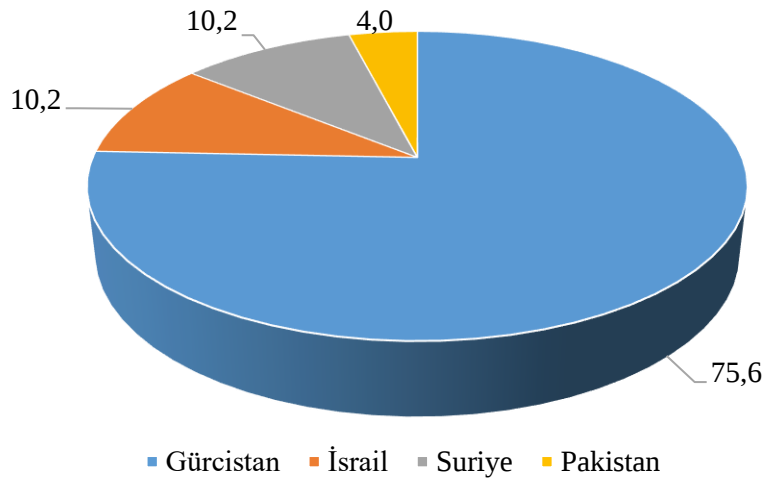
Kaynak: TÜİK, 2022

3.4. Türkiye’de Patates Dış Ticareti

3.4.1. İthalat

TÜİK 10 aylık verilere göre Türkiye 2021/22 sezonunda patates ithalatının %75,6’ sını Gürcistan ile yapmıştır. Son beş yılda dalgalanmalar görülse de en fazla ithalat diğer yıllara göre 2019 yılında yapılmıştır. Bu duruma patates siğil hastalığının artması ve fiyat dalgalanmaları sonucunda gümrük vergisinin sıfırlanması sebep gösterilebilir. 2019 yılı Mart ayında 200 bin tona kadar ithal edilecek patatesten 20 Nisan 2019 tarihine kadar gümrük vergisi sıfırlanmıştır. TÜİK verilerine göre 2020/21 sezonunda 735 ton ithalat yapılmış olup bir önce yıla göre ithalatla %87,8 oranında azalma olmuştur. Toplam ithalatın 374 tonu (%75,6) Gürcistan’dan, 311 tonu (%10,2) İsrail’den ve 50 tonu (%10,2) Suriye’den yapılmıştır.

Grafik 9. Ülkere göre Türkiye patates ithalatı (2021/22, %)

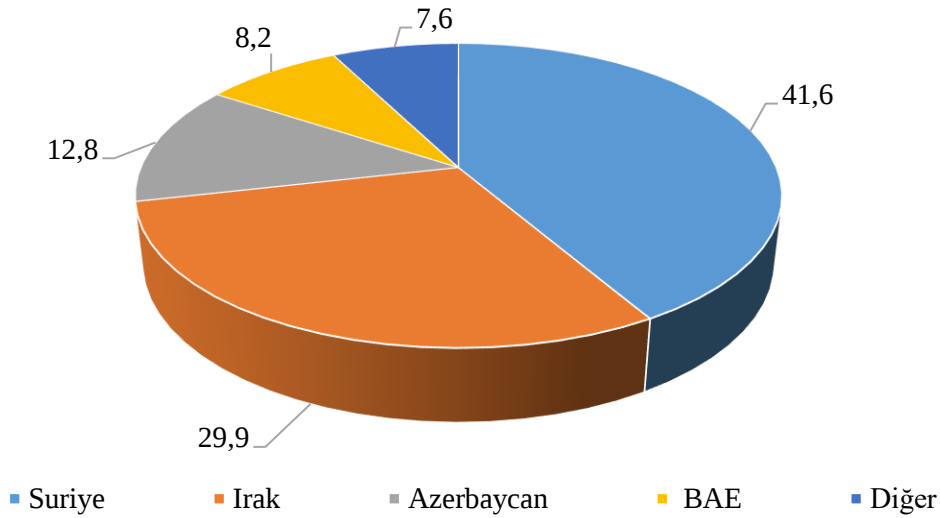

3.4.2. İhracat

Türkiye TÜİK on aylık verilerine göre 2021/22 sezonunda en fazla patates ihracatını (%41,6) Suriye ile yapmıştır. Son beş yıla bakıldığında en az ihracat 2020 yılında yapılmıştır. Bunun nedeni, 07 Ocak 2020 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "İhracatı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ" ile patates ihracatının ön izne bağlı mallar listesine eklenmesidir. Bu kararın amacı Türkiye’de patates arz açığı oluşmaması, dış talebin iç piyasa fiyatlarını etkilememesi ve tüketici fiyatlarında dalgalanma yaşanmamasıdır. Bu tebliğ ile ihracata

herhangi bir yasaklama getirmemiş olup, ülkemizin üretim, tüketim, stok, ihtiyaç ve yurt içi-yurt dışı piyasa fiyatlarının düzenli olarak takip edilmesi sağlanmıştır." 2020 Mart ayında başlayan COVID-19 salgını nedeniyle kontrollü olarak ihracat yapılmış olup yeni hasadın gerçekleşmesi sonucu rekoltedeki artış nedeniyle de 19 Temmuz 2020 tarihinde yayımlanan Tebliğ ile ön izne tabi olmaktan çıkarılmıştır. 2021 yılında ihracat miktarı bir önceki yıla göre %31,7 azalmıştır. 27 Ocak 2022 tarih ve 31732 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan bazı Tarım Ürünlerinin İhracatına İlişkin Tebliğ'de (İhracat:2022/1), patates ihracatı kısıtlanan ürünler arasında yer almaktadır.

Grafik 10. Ülkelere göre Türkiye patates ihracatı (2021/22, %)

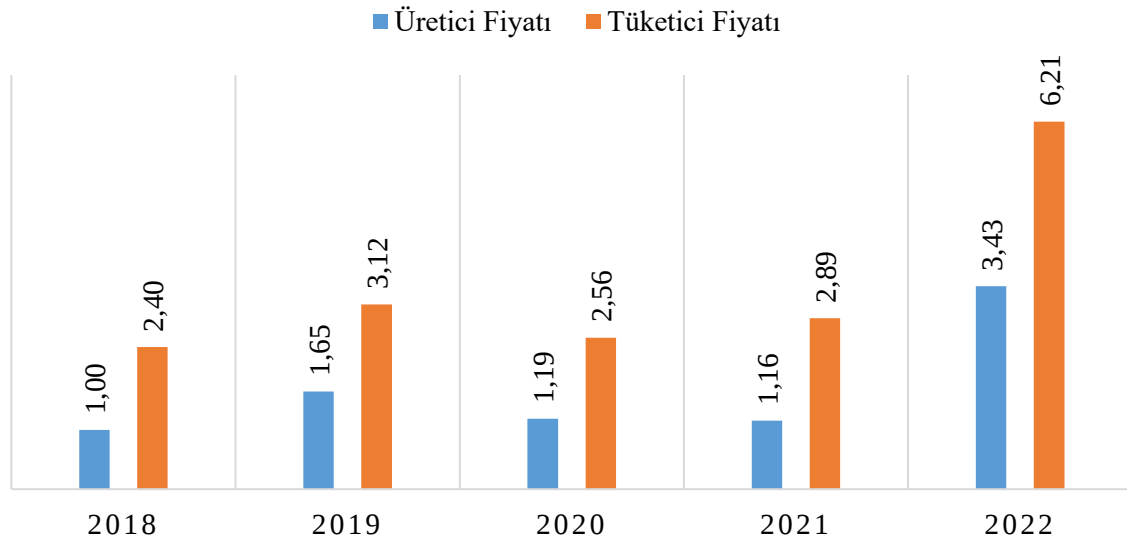

Kaynak: TÜİK, 2022

3.5. Türkiye Patates Fiyatları

Türkiye’de patates, üretici ve tüketici fiyatı en fazla dalgalanma gösteren ürünlerin başındadır. 2022 yılı beş aylık üretici fiyatı ortalama 3,43 TL/kg’dır. 2021 yılı ortalama 1,16 olan üretici fiyatı bir önceki yıla göre yaklaşık %2,5 oranında azalmıştır. 2022 yılı mayıs ayında 4,39 TL/kg olan üretici fiyatında bir önceki yılın aynı ayına göre %373,2 oranında artış olmuştur. 2022 yılında dört aylık ortalama tüketici fiyatı 6,21 TL/kg’dır. 2022 Nisan ayında 8,40 TL/kg olan tüketici fiyatı; bir önceki yılın aynı ayına göre %343,1, bir önceki aya göre %41,1 oranında artış göstermiştir.

Grafik 11. Türkiye ortalama patates fiyatları (TL/kg)

2022 yılı üretici fiyatı beş aylık ortalama verileridir.
 2022 yılı tüketici fiyatı dört aylık ortalama verilerdir.
 Kaynak: TÜİK, 2022

3.6. Türkiye’de Patates Destekleri

Türkiye’de patates üretimine yönelik olarak 2020 yılında, Mazot-Gübre Desteği 35 TL/da ve Sertifikalı Tohumluk Kullanım Desteği 100 TL/da’ dır. Sertifikalı Tohum Üretim Desteğinde ise sertifikalı kademe 0,10 TL/kg, orijinal/temel ve üstü kademelerde 0,20 TL/kg verilmektedir. Patates Sığılı Hastalığı görülen alanlara alternatif ürün destekleme ödemesi 2019 yılından itibaren aynı parselde üç yılda bir defa ödenmek üzere dekara 110 TL destek verilmektedir. Patates organik tarım desteğinde ve iyi tarım uygulamalarında ikinci kategoride olup bireysel sertifikasyonda 40 TL/da, grup sertifikasyonun da ise 20 TL/da destek verilmektedir.

2021 yılı patatese verilen destekler ise; 30 TL/da mazot, 8 TL/da gübre ile toplam 38 TL/da mazot gübre desteği verilmiştir. Patates organik tarım ve iyi tarım uygulamaları desteklerinde 2. kategoride olup bireysel ürün sertifikası 40 TL/da, üretici grup sertifikası ise 20 TL/da’dır. Sertifikalı tohum kullanım desteği 100 TL/da, Sertifikalı tohum üretim desteği sertifikalı kademe 0,10 TL/da, orijinal/temel ve üstü kademe ise 0,20 TL/da destek verilmektedir.

4. GENEL DEĞERLENDİRME

Patates, birim alandan fazla verim alınması, besin değerinin yüksek oluşu, sindiriminin kolaylığı, kullanım alanının geniş olması, her çeşit iklimde yetişmesi bakımından hemen hemen bütün dünya ülkeleri tarafından üretilmekte ve tüketilmektedir.

FAO verilerine göre, 2020 yılında dünyada yaklaşık 359 milyon ton patates üretimi olmuştur. Dünya patates üretiminde Türkiye 5,2 milyon ton ile 16. sıradadır. 2020 yılında dünya patates üretiminin %1,4'ü Türkiye'de gerçekleşmiştir.

Patates yemeklik taze veya işlenmiş ürünler ve tohumluk ticareti açısından dünyada önemli pazarı olan bir üründür. Türkiye'nin patates üretiminde göstermiş olduğu büyük ilerlemeye rağmen, dünya patates ticaretinde yeterli pay sahibi olduğu söylenemez. 2021 yılı Türkiye'nin dünya patates ihracatındaki payı %2,1, toplam ihracat gelirinden aldığı pay ise %1,4'dür.

TÜİK Bitkisel Üretim 1. Tahminlerine göre; 2022 yılında patates üretimi bir önceki yıla göre değişim göstermeyerek 5,1 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Bu tahminlere göre, patates bitkisel üretim içerisinde, hububat, arpa, şeker pancarı ve mısırdan sonra beşinci sırada yer almaktadır.

Türkiye'de patates üretici ve tüketici fiyatı en fazla dalgalanma gösteren ürünlerin başında gelmektedir. Türkiye'de patates üretimine etki eden faktörleri belirlemek için bir model oluşturulmuş ve patates üreticilerinin patates üretimlerine karar verirken bir önceki yıl ellerine geçen patates fiyatına, geçen yılki gübre fiyatına ve tüketilen patates miktarına yani talebe bakarak patates ektikleri belirlenmiştir. Bir önceki yıl çiftçinin eline geçen patates fiyatı ve patates tüketimi arttığında; çiftçiler daha çok patates üretmektedir. Gübre fiyatları arttığında ise çiftçilerin patates üretiminden uzaklaştığı sonucuna varılmıştır. Bir önceki yıl çiftçinin eline geçen patates fiyatı ve patates tüketimi arttığında, çiftçiler daha çok patates üretmekte iken; bir önceki yıl gübre fiyatlarının artması, çiftçileri patates üretiminden uzaklaştırmaktadır (Kadakoğlu B., Karlı B. 2021).

Türkiye'de 2020 Mart ayında COVID-19 pandemisinin yaşanması patates fiyatlarını da etkilemiştir. Türkiye'de ilk vakanın 2020 Mart ayında görülmesiyle birlikte 2020 Mart ayında 1,38 TL/kg olan patates üretici fiyatının Nisan ayında 1,60 TL/kg 'a (%16); Mart ayında 3,18 TL/kg tüketici fiyatının ise Nisan ayında 4,17 TL/kg'a (%31) yükseldiği görülmektedir.

Pandemi sürecinde tüketim alışkanlıklarında yaşanan değişikliklerin ardından, özellikle dondurulmuş gıdalara olan talepte büyük bir artış olmuştur. İhracatın taze olarak yapılması yerine katma değeri yüksek olan dondurulmuş ve işlenmiş ürün olarak yapılması için teşvik edilmesi ve yönlendirilmesi Türkiye ekonomisi açısından önem arz etmektedir.

Ek Tablolar

Ek Tablo 1. Ülkelere göre dünya patates ekim alanı (ha)

	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	4.802.400	4.859.920	4.758.070	4.036.300	4.215.534
Hindistan	2.117.000	2.179.000	2.142.000	2.173.000	2.158.000
Ukrayna	1.311.600	1.323.200	1.319.900	1.308.800	1.325.200
Rusya	1.425.570	1.335.560	1.313.495	1.238.575	1.178.098
Bangladeş	475.488	499.725	477.419	468.395	461.351
ABD	419.943	422.690	410.670	379.320	369.930
Peru	310.698	310.400	322.864	331.177	331.895
Nijerya	320.336	318.556	319.164	319.352	319.024
Almanya	242.600	250.500	252.200	271.600	273.500
Belarus	292.404	275.997	271.772	266.624	253.442
Polonya	309.896	329.323	290.970	302.480	225.740
Fransa	179.129	194.055	199.560	207.160	214.500
Kazakistan	186.242	182.895	192.326	192.328	193.806
Nepal	199.971	194.115	195.268	193.997	188.098
Pakistan	177.297	179.620	193.992	195.654	185.360
Bolivya	181.708	178.144	180.802	175.708	182.449
Mısır	158.248	174.311	171.461	177.569	178.608
Kenya	145.967	165.458	217.315	212.976	176.252
Romanya	186.233	171.379	173.300	174.120	174.990
Hollanda	155.594	160.791	164.600	165.730	164.500
Diğer	3.792.704	3.730.320	3.626.419	3.684.951	3.724.533
Dünya	17391028	17435959	17193567	16475816	16494810

Kaynak: FAO, 2022

Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya patates üretimi (ton)

	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	84.928.500	88.481.500	90.259.155	75.595.403	78.183.874
Hindistan	43.417.000	48.605.000	51.310.000	50.190.000	51.300.000
Ukrayna	21.750.290	22.208.220	22.503.970	20.269.190	20.837.990
Rusya	22.463.487	21.707.645	22.394.960	22.074.874	19.607.361
ABD	20.426.359	20.453.430	20.421.560	19.251.320	18.789.970
Almanya	10.772.100	11.720.000	8.920.800	10.602.200	11.715.100
Bangladeş	9.474.099	10.215.957	9.744.412	9.655.082	9.606.000
Fransa	6.954.983	8.547.354	7.860.380	8.560.410	8.691.900
Polonya	8.872.445	9.171.733	7.311.960	6.481.620	7.848.600
Hollanda	6.534.338	7.391.881	6.025.370	6.961.230	7.020.060
Birleşik Krallık	5.395.000	6.218.000	5.060.000	5.307.000	5.520.000
Peru	4.514.239	4.776.294	5.133.927	5.389.231	5.467.041
Kanada	5.345.626	5.419.238	5.204.548	5.364.169	5.295.484
Belarus	5.984.069	6.414.755	5.864.325	6.105.294	5.231.168
Mısır	4.113.441	4.841.040	4.960.062	5.200.563	5.215.905
Türkiye	4.750.000	4.800.000	4.550.000	4.979.824	5.200.000
Cezayir	4.759.677	4.606.402	4.653.322	5.020.249	4.659.482
Pakistan	3.977.595	3.852.897	4.591.776	4.869.312	4.552.656
İran	4.995.327	4.117.462	3.574.934	3.673.984	4.474.886
Kazakistan	3.545.695	3.551.114	3.806.992	3.912.103	4.006.780
Diğer	71.012.934	73.014.058	71.513.719	75.349.035	75.847.146
Dünya	353.987.204	370.113.980	365.666.172	354.812.093	359.071.403

Kaynak: FAO, 2022

Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya patates ithalat miktarı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Belçika	2.026.397	2.488.847	2.965.012	2.848.232	2.865.127
Hollanda	1.673.099	1.704.215	1726396	1.532.661	1.665.777
İspanya	715.347	757.023	769644	-	824.103
İtalya	542.727	563.137	603.021	526.847	547.545
Özbekistan	193.623	224.675	282.222	405.755	547.151
Rusya	533.639	555.779	291.178	307.123	528.747
Almanya	518.898	516.172	674.142	617.132	491.328
ABD	428.026	413.194	346.177	420.231	404.458
Portakız	323.579	427.419	349.836	351.941	344.989
Fransa	387.716	346.924	372.682	289.577	286.531
Nepal	341.252	272.046	261.604	276.495	222.193
Kanada	172.352	150.153	220.203	168.113	220.425
Malezya	232.527	226.853	247.349	235.987	217.521
Çek Cumhuriyeti	197.556	192.629	216.906	220.147	187.452
Ukrayna	1.601	4.018	246.758	295.485	187.447
Azerbaycan	136.625	106.240	152.127	135.970	182.901
Vietnam	51.226	39.228	45.805	58.917	165.352
Romanya	130.709	120.113	181.840	168.877	157.704
Avusturya	160.829	193.339	170.315	151.541	154.908
Yunanistan	156.830	152.891	191.464	160.648	147.798
Diğer	3.550.657	3.607.633	3.350.893	2.935.182	2.891.656
Dünya	12.475.215	13.062.528	13.665.574	12.106.861	13.241.113

Kaynak: Trade Map, 2022

Ek Tablo 4. Ülkelere göre dünya patates ihracatı (ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Fransa	1.855.413	2.126.757	2.119.097	2.165.813	2.217.667
Almanya	1.895.972	1.832.134	1.797.522	1.890.326	1.884.848
Hollanda	838.610	867.433	1.296.204	1.121.084	1.311.972
Belçika	901.344	907.855	945.528	988.534	732.913
ABD	496.097	462.568	520.795	477.238	560.326
Mısır	780.737	695.405	667.195	552.398	464.241
Pakistan	414.671	688.015	618.290	269.328	431.942
Kanada	457.437	449.224	373.561	443.198	428.049
Çin	509.921	447.454	503.178	441.795	361.703
Hindistan	335.307	335.041	417.048	295.977	349.600
İspanya	286.005	248.452	268.957	272.663	324.962
İran	512.945	529.786	491.139	923.331	307.973
Türkiye	200.488	246.248	183.891	125.611	265.185
Kazakistan	267.574	141.694	256.302	347.052	197.202
Güney Afrika	147.567	145.673	158.619	161.034	161.720
Birleşik Krallık	176.167	167.833	241.782	-	154.785
Rusya	166.737	147.652	289.383	353.297	111.810
Polonya	28.380	32.055	26.014	26.233	98.855
Belarus	161.652	142.912	313.857	226.884	98237
Diğer	1.861.599	1.739.391	1.846.485	1.892.442	1.175.759
Dünya	12.294.623	12.353.582	13.334.847	12.974.238	11.639.749

Kaynak: Trade Map, 2022

Ek Tablo 5. Dünya patates üretici fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Cabo Verde	2044	1948	2039	2108	2069
Jamaika	1079	1018	1322	1212	1600
Benin	1523	1411	1243	1348	1439
Yemen	746	783	672	1171	1213
Japonya	1314	1009	775	802	1211
Yeni Kaledonya	889	917	949	962	984
Kosta Rika	813	936	950	869	953
Katar	-	769	742	742	934
İzlanda	903	951	1002	984	911
Filipinler	784	595	719	711	799
İsrail	532	667	636	747	778
Sri Lanka	615	634	609	752	752
Panama	992	894	761	761	730
Endonezya	761	829	766	766	711
Nikaragua	-	-	548	487	672
Morityus	619	648	722	691	635
Fiji	501	677	599	602	599
Vietnam	539	520	493	509	565
Yunanistan	545	513	566	702	560
İtalya	455	457	405	556	521

Kaynak: FAO, 2022

Ek Tablo 6. İllere göre Türkiye patates ekim alanları (da)

İller	2017	2018	2019	2020	2021
Afyonkarahisar	129.131	129.925	142.163	153.387	151.038
Niğde	234.590	202.990	183.850	182.820	146.890
Konya	138.269	148.333	143.540	151.807	145.496
Kayseri	91.106	100.028	110.839	124.160	117.380
İzmir	111.665	93.804	112.100	129.000	112.344
Sivas	60.229	59.202	58.495	65.873	71.180
Aksaray	58.350	55.300	56.250	58.155	70.600
Nevşehir	61.085	62.118	70.773	69.849	68.385
Adana	65.976	64.033	66.761	60.905	60.950
Bitlis	43.960	42.305	50.095	44.920	49.075
Erzurum	34.326	35.124	35.705	35.575	35.554
Bolu	59.876	54.508	54.368	49.857	30.460
Trabzon	32.614	32.295	31.497	32.142	29.736
Hatay	35.041	19.169	18.379	24.697	25.708
Tokat	28.616	24.291	21.436	23.295	20.925
Karaman	9.890	10.212	15.580	19.140	19.175
Ordu	19.927	19.662	17.597	17.540	17.710
Çorum	12.121	12.935	17.792	17.987	16.940
Gümüşhane	19.263	18.979	17.080	16.104	16.100
Eskişehir	21.284	18.412	20.252	20.511	14.710
Diğer	161.516	155.748	164.415	182.211	168.819
Türkiye	1.428.835	1.359.373	1.408.967	1.479.935	1.389.175

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 7. İllere göre Türkiye patates üretim alanları (ton)

İller	2017	2018	2019	2020	2021
Konya	567.076	611.957	599.699	638.171	622.435
Niğde	835.200	732.188	716.180	689.312	575.627
Afyonkarahisar	473.016	455.352	532.410	551.453	562.927
Kayseri	351.270	385.913	451.798	540.824	520.948
İzmir	396.130	330.143	390.481	435.925	447.092
Aksaray	207.810	202.371	239.650	250.349	309.132
Nevşehir	249.626	269.620	321.301	289.413	295.503
Bitlis	154.696	150.043	190.511	194.353	259.713
Adana	241.196	219.076	251.408	211.265	224.794
Sivas	182.149	169.737	180.756	192.630	194.742
Hatay	148.858	71.145	69.230	90.430	96.521
Bolu	164.778	150.327	133.681	137.129	90.970
Erzurum	75.708	85.729	88.725	88.397	70.660
Karaman	31.067	32.187	54.082	65.774	65.950
Eskişehir	86.542	59.845	79.119	76.875	60.379
Çorum	41.675	40.784	55.555	54.399	54.521
Tokat	72.542	61.385	53.855	59.154	50.514
Trabzon	44.395	50.893	50.317	49.434	45.679
Kahramanmaraş	24.874	38.193	43.235	48.451	45.224
Yozgat	27.600	26.904	28.717	49.350	44.371
Diğer	423.792	406.208	449.114	486.912	462.298
Türkiye	4.800.000	4.550.000	4.979.824	5.200.000	5.100.000

Kaynak: TÜİK, 2022

Kaynaklar

- Anonim,2022<https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/selim/66378/Patates%20Yeti%C5%9Ftiricili%C4%9Fi.pdf>
- Arioğlu, H., Çalışkan, M.E., Onaran H. 2010. “Türkiye’de Patates Üretimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri”, IV. Ulusal Patates Kongresi, Niğde.
- Camire, M. E., Kubow, S. And Donnelly, D. J., 2009. "Potatoes and Human Health", Critical Reviews in Food Science and Nutrition, 49(10), 823-840.
- FAO, 2022. Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics Division <http://faostat.fao.org>, (Erişim Tarihi: 04.06.2022)
- Günel, E, M.E. Çalışkan, N. Kuşman, M.T. Koç, A.Yılmaz, T. Ağırnaslıgil, H. Onaran. 2010. Nişasta ve Şeker Bitkileri Üretimi. Türkiye Ziraat Mühendisliği 7. Teknik Kongresi (11-15 Haziran 2010, Ankara) Bildirileri, s. 377-396.
- Kadakoğlu B., Karlı B., 2021. “Türkiye’de Patates Üretimi, İhracatı ve Destekleme Politikalarının Değerlendirilmesi” Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi Cilt 16, Sayı 1, Sayfa 7-16, 2021.
- Ödemiş Ticaret Odası Patates Sektör Raporu, 2021
- TÜİK, 2022. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>, (Erişim Tarihi:02.06.2022).
- UNCOMTRADE, 2022. www.trademap.org, (Erişim: 02.06.2022).
- Yılmaz, H., Demircan, V., Erel, G. 2006. “Bazı Önemli Patates Üreticisi İllerde Patates Üretim Maliyeti ve Gelirinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 1(1), 22-32. <http://www.mku.edu.tr/files/898-753c7734-5cf1-4929-b57b-d20246157ae0.pdf>